

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru
[gazeta_zaman](https://www.instagram.com/gazeta_zaman)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

МУНИЦИПАЛ САГЪАТ

Миллет проектле кылай толтуруладыла

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** «муниципал сагъатны» бардыргъанды. Аны ишине КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, муниципал кыраулыуаны администрацияларыны башчылары кыатышхандыла. Жыйылыуда сёз миллет проектле кылай толтурул-

гъанларыны, дарман салыу эмда жангы окъуу жылгъа хазырлануу кылай баргъаныны эм сентябрьни ал кюнлеринде белгилеучю төрели байрам кюнлени юсюнден баргъанды. Мусукланы Алий билдиргенге кере, муниципал даражада «Шахар болумну тапландыруу» эм «Хар сабийни да жетишими» деген эки бөлүмде мероприятияла бошалгъандыла.

Миллет проектлени тамамлауға деп бөлүнген ахчаланы бююнлюкге 53 проценти хайырланганды, ол битеуроссей көрүмдөндөн бийикди. Мусук улу жер-жерли администрациялаға кырулушну бир-бир объектерине, инфраструктураға эмда халкыны битеуроссей жазылыуна хазырланууға эс бурургъа чакыргъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Кырал жумушпа

Казбек Коков Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссияны жыйылыуна кыатышханды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Россей Федерацияда Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссияны президиумуну жыйылыуна кыатышханды. Кенгешни РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Марат Хуснуллин** бардыргъанды. Жыйылыуда «Жашау журтла эмда шахар болум» миллет проектни, «Шахарда ырахатлы болумла кырау» федерал проектни толтуруу регионлада кылай баргъанына кыаралгъанды. Кырулушха кырал келишимлени багъалары ёсгенлери бла байламлы, вице-премьер

регионланы башчылары бла жангы правительстволу амалланы сюзгенди. **Марат Хуснуллин** Правительство 2020 жылны 1 июльона дери этилген кырал келишимлеге, аланы багъалары ёсген эселе, тюрленуле кийирирге онг берген оную чыгъаргъанын эсге салгъанды. Алай багъала 30 процентден көпге кётюрюлмезге керекдиле. Алай келишимни толтурууну болжаллары, ишни ёлчемлери, кырау-технология эмда башха жумушланы тындыруу тюрленмезге керекдиле, деп эсгертенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Себеплик

Школчулагъа – 20 спорт зал

Къабарты-Малкъарда «Хар сабийни жетишими» деген федерал проектни чеклеринде «Элледэ эмда уллу болмагъан шахарлада битеубилим берген организациялада физический культура эм спорт бла кюрешиу болумну кырау» программа жашауда жетишимли бардырылады. Ол магъаналы жумушун аягы юсюне салыр ючюн республика федерал бюджетден 32,5 миллион сом субсидия алгъанды. Республиканы Жарыкландыруу, илму эм жаш төлю жаны бла министрствосу билдиргенге кере, бююнлюкде 17 билим берген организацияда 20 спорт зал жангыртла турадыла. Ол санда эки школда уа спорт майдан хайырланууға берилликди. Башда сагъынылган битеу ишле, планна кере, жангы окъуу жыл башланууға хазыр боллукдула.

Бизни корр.

22 август – Россейли байракны кюню

Тюз ниетлиликни бла кертилиликни, кишилиликни бла халаллыкны белгиси

Жыл сайын 22 августда Россейде РФ-ни Кырал байрагыны кюню белгиленеди. Бу байрам РФ-ни Президентини 1994 жылда 20 августда чыгъарылган Указы бла тохташдырылгъанды. 1991 жылны 22 августунда уа Москвада Акъ юйно башында юч тюрсюнюлю россейли байракъ биринчи кере кызыл кыумачны орунуна тагылгъанды. Ма ол кюн РСФСР-ни Баш Советини энчи сессиясында акъ, кек эмда кызыл ызыккылы кыумачны Россейни миллет байрагына санауну юсюнден бегим кыбыл керюлгенди.

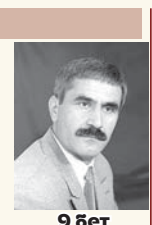
Ахыры 3-чю бетдеди.

ТВ
Телерадио
ЫЙЫКЪ 5-8 бетле

Ата
Улуу Ата журт урушда
халыны тамыры бла
тюрлендирген демангиле сермеш
4 бет

Эсе тулуу
Бу кюнде Къабарты-Малкъарны сыйлы артисти Мамучиланы Кемал туугъаны алтымыш беш жыл толады.
Ол сахнаны жарык жулдузу эди
9 бет

Иттинулук
Тамолагъа кюнюн сагъышын этгенде
10 бет

Кенгеш

Сөлөшүчү баш магынасы → айырылазга хазырланыу эмда кыркыуусузлуккыну жалчытыу

КыМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Кыбарты-Малкырай Республикада Терроризмге кыжау комиссияны бла Оператив штабыны кезулюу жыйылыуун бирге бардырганды. Анга КыМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, КыМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, РФ-ни Президентини СКФО-да толук эркинликке келечисини Кыбарты-Малкырайда баш федерал инспектору **Тимур Макоев**, КыМР-ни Айырыуу комиссиясыны таматасы **Вячеслав Гешев**, право низамны саклаучу ведомстволаны бла кыч структураланы, муниципал районланы администрацияларыны оюучулары кыатышхандыла.

Кенгеште Россия Федерацияны Федерал Жыйылыууну Кыырал Думасыны VII чакырылыууна эм жер-жерли самоуправление органлага депутатла айырыууга, Билимни кюннө, Терроризмге кыжау кыорешни кюннө хазырланыуу эм аланы ётдюргенде кыркыуусузлуккыну жалчытыууну мадарлары сюзюлгендиле.

Айырыуула юч кюннө ичинде - 17,18 эм 19 сентябрьде - бардырыллыкдыла. Республикада 355 айырыуу участка комиссия кыралганды, федерал айырыуу

бла бирге 122 муниципал айырыуу кампания ётдюрюлүккө - 112-си элде, жетиши шахарлада эм ючюсю шахар округлада. Айырыуулазга хазырланыу кыалай баргыяныны юсюнден билдириуну Вячеслав Гешев этгенди. Анга тынгылагандан сора, Казбек Коков: «Айырыуулау уллу политика магъанасы барды, ол себепден ала кыркыуусуз эм кыралыуу ёттерге керекдиле», - деп чертгенди. Республиканы оюучусу билим берген учреждениелада терроризмге кыжау мадарланы жалчытыууга артыкка уллу эс бурганды.

Жангы окуу жылда республикада 341 билим берген учреждение ишлерин башларыкдыла. Алада терроризмге, от тышюуге кыжау эмда санитар-эпидемиология жаны бла комплекс мадарла этилликдиле.

Жыйылыуда КыМР-де ич ишлени министри **Василий Павлов**, КыМР-ни жарыкыландыруу, илму эмда жаш тёлню ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов**, Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны таматасы Таймураз Ахохов да сёлөшип, ала жууаплы болган ёбюмледе не мадарла этилгенлерини юсюнден билдиргендиле.

Кенгеште Россия Федера-

цияда 2019-2023 жылда терроризмни идеологиясына кыжау комплекси планнга керё мероприятияла кыалай толтурулганларыны юсюнден оюмла да айтылгандыла, аны бла байламлы КыМР-ни министри **Залим Кашироков** сёлөшгенди.

Ахырында Казбек Коков республикада жашаганларыны кыркыуусузлукларыны жалчытыуда толтуруучу эм муниципал власть органла бла право низамны саклаучу структурала кыаты байламлыкка ишлерге керек болганларыны эсертгенди. Муниципал кыралыууларыны администрацияларына бла КыМР-ни жарыкыландыруу, илму эмда жаш тёлню ишлери жаны бла министерствосуну билим берген учреждениелада кыркыуусузлук жалчытыуу бла байламлы ишлени андан ары бардырырга буюрганды.

Кыбарты-Малкырайны Башчысы республиканы кыралыуулау органлары коррупцияга кыжау ишни 2021-2024 жылга жарашдырылган миллет планнга керё кыралыуулау керек болганларыны эсертгенди. Россияни Президентини указына керё республиканы норматив документлерине тийиштирленууле кийирге буюрганды.

Казбек Коков Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссияны жыйылыууна кыатышханды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жашау журтланы кырууларыны юсюнден айта, Марат Хуснуллин жангы юйлени хайырыланыууга беруу кыралда былтырдан эсе терк баргыянын чертгенди.

Кыбарты-Малкырайда «Жашау журтла» регион проектни быйыл барыу халына бу тарихле шагыатлык этедиле: битеу да 513 минг квадрат метри тутхан жашау журтла хайырыланыууга берилгендиле, биринчи жарым жылда жашау юйледен 190,5 минг квадрат метри битдирилгенди. Ол а былтырны бу кезуунден эсе 7,9 процентке кёндю. Жылны экинчи жарымында 225 минг квадрат метри хазыр этерге

белгиленди. Ол а 9,8 процентке аслам боллукду. Бу программаны чеклеринде Нальчикке жангы журтланы тийрелеринде инфраструктураны кырау да андан ары барады.

«Жашау журтла эмда шахар болум» миллет проектке кирген «Таза суу» федерал проектке керё 111,9 миллион сомга муниципал келишимле толтуруладыла. Битеу ишле да быйыл декабрьге бошаллыкдыла. «Шахарда ырахатлы болумла кырау» регион проектке тийишлиликке уа быйыл 40 муниципал кыралыууда 34 жамауат жерле эмда 89 арбаз тийреле тапландырыллыкдыла.

Миллет проектле кыалай толтуруладыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Премьер-министр Республиканы Башчысына Солдатская станицада эм Ново-Ивановское элде ишленген школаны хазырлыккыларыны эм аланы муниципалитетлени эсеплерине ётдюрюлүлерины юсюнден айтханды. Шёндю Залукоажеде школну ремонту бошала турады, Баксанда спорткомплексни кыруулау барады.

Муниципал администрацияны таматарларыны алларында предприятияны бла биригуулени ичинде дарман салдыруу ишни кыстау бардырырга кереклиси айтылганды. Ол жаны бла Роспотребнадзор 1 сентябрьден тинтиу ишлерин башларыкды. Дарман салдыруу бла алчылыны санында Зольск, Элбрус районла эм Прохладный шахар барады.

Жыйылыуда Билимни кюннө, Кыбарты-Малкырай Республиканы Кыраллыккыны кюннө эм Россияни Байрагыны кюннө белгилеуу бла программаларына кыралганды.

Мухамед Кодзоков белгилегенге керё, битеу мероприятияла онлайн халда бардырыллыкдыла не да ачык жерде ётселе, жыйылгандыны саны 50 адамдан кёп болмазга керекди. Россияни Байрагыны кюннө белгилеуу Мухамед Кодзоков магъаналы жумушладан бирине санаганды, аны бла байламлы МЧС-ни КыМР-де келечилери Элбрус районну администрациясы да кыатышып, Россия Федерацияны байрагынын Минги тауну башына чыгарлыкдыла. Ол кюн Россияни кырал байраклары битеу муниципалитетледе орамланы бла жамауат жерлени жасарыкдыла.

Кырау

Суу бла жалчытыу не халдады

КыМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Кишпекни суу сакланыучу жеринде болуму бла шагырейленгенди, аны биргесине кыруулау эм жашау-коммунал мюлк министр **Алим Бербеков**, Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны башчысы **Таймураз Ахохов** эм «Водоканалны» таматасы **Анзор Жанказиев** болгандыла.

«Кишпек» деген суу сакланыучу станция бююнлюкде Нальчикни асламысын эм аны тегерегинде болган элени таза суу бла жалчытады. Магъаналы объект кыалай ишлегени эм республиканы ара шахарын таза суу бла жалчытыууну игилендириуу бла байламлы со-

руула сюзюлгендиле. Объектни жангыртыу онгыларына да кырагандыла.

Республиканы таза суу бла жалчытыуда уллу проблемаладан бири - суу баргъан быргыяны эки болганды. «Таза суу» деген регион проектке керё, 2021 жылда суу бла жалчытыу он тогуз объектни ишлерге эм жангыртырга 130 миллионга жууук сом ёбюлнгенди. Озгъан жылда башда сагынылган программа бла 32 объект ишленгенди, ол санда быргыяла алышындырылгандыла, жер туюбюндөн суу чыгарылганды, насос станцияла салынгандыла.

КЪАЙГЫРЫУ

Шахарда ишленип башланган спорткомплексни бла маданият араны кырулушларын жокълагъанды

Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков шендуюлю патиборье бла кюреширча кеп функциялы спорткомплексни жарашдыруу проектни бардырылууна къарагъанды. Жангы объектни кырулуш майданында жер ишле бардырыладыла, инженер коммуникацияла тартыладыла.

Кырулуш «Демография» миллет проектни «Спорт – жашуа низам» деген федерал проектни чеклеринде толтурулады. Объектти проект багъасы 270 миллион сомдан асламды. Ишле 2022 жылда декабрде ахырына жетерге тийшилди.

Комплексте 42 метр узунлугу, 24 метр кенглиги болган, бийлиги 8 метрден аз болмагъан универсал зал кирликди, алай бла мында спортну кеп тюрлюсюнден жараула эм эришуле кыруарча онгла чыгъадыла. Проектте 8-ызык эллиметрлик бассейн, биогонгю кюннге келишген тренажёр зал, пневматикалы спорт тир кышуулукъдула. Душлары бла тешиничю жерле, кышакъ эм техника халлы отула да боллукъдула. Мында чабычу жолчуклары эм трибуналары бла футбол майдан да жерин табарыкды.

Республиканы Башчысы Ашурова орамда орналлык маданият араны кырулуш майданында къарагъанды, аны ишлери 2022 жылда ахырына жетдирилге керекдиле. Аны кыраугъа «Маданият» миллет проектте кере республика федерал бюджетден 197 миллион сомдан аслам алганды.

Жангы маданият арада 200 жери бла уллу кыраучу зал, тепсеу-гимнастика зал, реквизит костюмерный, техникалы отула, энчиленген классла, тешиничю жер боллукъдула.

Республиканы тийресинде бу араны энчи архитектура оюмуча экинчи жокъду – ол гол формалы ишленирикди. «Жангы арада сабийле эм жаш тёлую кеслерины чыгъармачылык хунерликлерин айнытырча онглары боллукъду, ала тюрлю-тюрлю ызлада иги кышакъ билим да алааллыкдыла», - деп белгилегенди Казбек Коков.

Башчы жангы объектеге келирча жолланы тапландыруу эм районда арбаз тийрелени игилендириу со-

руулагъа кыраугъа да буюргъанды. «Биогонлюкде биз жалаанда социал объекте ишлеп кыоймайбыз, аны бла бирге тийрелени, шахар болумну да тапландырабыз», - деп чертгенди Казбек Коков. Андан сора да, «Къорккыусуз эм качеству жолла» миллет проектте кере быйыл сагъынлган орамлада жолну баш кыатысы, тротуарла тийишги халгъа келтирилликдиле, жолланы узунуна жарыкылык берген ызлага эм жашиллендириу ишлеге эс бурулукуду.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствосуна пресс-службасы.

Тюз ниетлиликни бла кертиликни, кишилиликни бла халаллыкны белгиси

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Болсада юч тюрсюнлюю тарыхы теренден келеди. Алексей Михайлович патчакны заманында окуна акъ-кыкызыл ызлыкы кыумач «Орёл» атлы аскер кемеде кетюрюлген эди. Алай а аны мурдорун Пётр Биринчи салганды. Ол 1705 жылда сатыу-алыу кемеде акъ-кыкызыл тюрсюнлю

рыхчыла энтта да билалмайдыла, бир оюмгъа да келалмайдыла. Алай аллындан окуна байракны хар тюрсюнлю кесини энчи магъанасы барды деп, оюм алайды. Сёз ючюн, бирле акъ – азатлыкны, кёк – Россейни кыруулагъан сыйлы Богородицаны, кызыл – кыраллыкны белгисидиле. Башха оюмгъа кере уа, акъ – тазалыкны, огурулукуну, кёк – тюз

консузгъа санагъандыла, аны орунун тарых магъаналы байрак алганды.

Россей Федерацияны Кырал байрагыны кюно солуу кюннге саналмагъанлыкыгъа, аны кенг халда белгилеу тереге айланганды. Ол кюн тюрлю-тюрлю кыуанчы ишле, акцияла бардырыладыла. Аланы баш мурагы – россейлиге байрамны тарыхын билдириу, Россейни кырал белгисини магъаналыгыгъан анылатыуду.

Къабарты-Малкъарда да Россейли Кырал байракны кюнуне жоралап кеп тюрлю ишле бардырыладыла. «Биз – Россейни инсанларыбыз» деген жаш тёлю акцияла, россейли байракны тарыхын билиу бла байламлы викторинала, кермючле кыураладыла, кепле юч ызлыкы кыумачланы кетюрюп, орамлагъа чыгъадыла. 2019 жылда уа 150-ден артык адам, ол санда тыш кыраллы студентле да, бир да болмагъанча уллу байракны кетюрюп, 400-жыллыкны майданындан башлап, Къабарты орамгъа деридилгенди.

Жарсыугъа, быйыл бу байрамны кенг халда белгилеу онг боллук туюлюду. Аны сылтауу белгиледи – коронавирус бла байламлы кыйын болум. Алай кыраллыбыз жашауунда кеп кыйынлыкка сынагъанды, болсада аланы барысындан да кытуула келеди. Бу сынауладан ётеригине да сёз да жокъду. Алыкъа быллай кюнде бизге юйюрлерибиз бла паркда айланаргъа, анга жораланган башха жумушлагъа да кыатышыргъа, сабийлерибизге аланы Ата журтларыны кырал белгисини тарыхына бла магъанасыны юсюнден хапар айтыргъа энтта да кеп жылланы чыгар!

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

байракланы кетюрюрге деп буйрук чыгъарганды. Ызыкыла энине тартылкыларын, кыайсы боуу кыайсысыны ыздан салынырыгъын да кеси тохташдыргъанды.

Болсада кырал магъана уа байракгъа жалаанда 1896 жылда берилгенди. Ол заманда, Николай II патчак ант этгенинде, юстиция министерство акъ-кыкызыл тюрсюнлюден башха байрак болмазгъа кереклисин тохташдыргъанды.

Ол юч боуу нек сайланганын та-

Шимал Кавказ кюн сайын

Бюджет окуу жерле кёбейгендиле

Шимал-Кавказ федерал университет конкурсдан ётуп, очно окуурга киргенлени юсюнден буйрукну басмалаганды. Вузну приёмный комиссиясы 35 минг адамдан заявляния алганды. Аладан 1947-си федерал университетни студентлери болгандыла.

– Быйыл кыуум бёлюмде бюджет окуу жерлени саны кёбейгенди. Аны бла бирге ЕГЭ-ден бийик балла алгъанланы иги кесеги бизни вузгъа тартылгандыла. Ол а факхмулу жаш адамла СКФУ-ну билим беруу онгларын жаратханларын кёргозтген шартды, - дегенди университетни ректору Дмитрий Беспалов.

Чиркей ГЭС-ге жолоучулук

Дагыстанда ГЭС-ге Россейде биринчи турист маршрут аччандыла. Энди республикага солургъа келгенлени Чиркей гидроэлектростанциягъа экскурсиягъа элтирикдиле.

«Русгидрону» пресс-службасы билдиргенге кере, ГЭС-ни туристлеге ачылууна россейлини араларында бардырылган социология соруу себеплик этгенди. Сорулгъанланы 78 проценти ГЭС-ни кёрюрге сюйгенлерин билдиргендиле. Ол а «Русгидрону» промышленный туризмни кыуаргъа кёллендиргенди.

Учуз солуу кыайдады?

Къонак юйледе жерлени алгъадан алыну эселери бизни адамларыбыз Кырал тенгизни курортларындан башха кыайда солургъа сюйгенлерин ачыклагъандыла. Ала сангъан субъектлени араларында Алтайны, Шимал Кавказны, Карелияны, Башкирияны, Ростов, Саратов, Воронеж эмда Нижний Новгород областланы бла Москваны сайлагъанла бютюн кеп болгандыла.

Шарта кёргозтгенге кере, туристле сентябрде солургъа къонак юйде жерлени бирден башлап жети кечеге деридиле аладыла эмда бир суткагъа 800 сомдан башлап 8 мингге деридиле. Эсеплеге кере, Домбай бек учуз солургъа боллук жерледенди, Валдай а бек багъалыладанды.

Кыапла киймегенлери ючюн

Роспотребнадзор Шимал Осетия-Аланияны ара шахары Владикавказда «Столица» эмда «Алания Молл» сатыу-алыу араланы бла «Привоз» рынокну жапдырганды. Сылтауу – алада кыапла киерге деген онуу толтурулмагъанды.

Тюкенле кирген жерде сюелген кыалуурлары окуна салмагъандыла кыапланы, башхаладан да аны излемегендиле, деп аныглатханды Роспотребнадзору регион управлениясыны келечиси.

Эрттегили кыалаланы жангыдан сюегендиле

Чечен Республикада бурунгулу кыаланы Шарой комплекси ачылганды. Ол тийреде аскер кыалала, жашуу журтла эмда межгитле да жангыдан ишленгендиле.

Бу тарых магъаналы объектлени кыуанчы ачылуу Чечени биринчи башчысы Ахмат хажы Кадыров туугъанлы 70-жыллыгына жораланганды.

Барысындан да артха кыалып

Россейни Жарыкландыруу министрствосу ясиле бла жалчытууну тизмесин туура этгенди. Юч жыл толмагъан сабийле жюрюрча учрежденияяла жалчытуу кыралда 98 проценти тутады.

Шимал-Кавказ федерал округда уа гитчелени ясиле бла 100 проценте жалаанда эки субъект жалчытуу – Кыралы Черкес эмда Шимал Осетия-Алания республикала. Дагыстан бла Ингушетия уа ол жангы бла бек артда калгъанладандыла. Алада ясилеге сабийлени жалаанда 80 проценти баралады.

Информация агентстволаны билдируулерине кере **ЮСЮПЛАНЫ** **ГАЛИНА** хазырлаганды.

23 АВГУСТ - КУРСК КЪАЗАУАТДА ХОРЛАМНЫ КЮНЮ

Уллу Ата журт урушда халны тамыры бла тюрлендирген деменгили сермеш

Курск сермеш 1943 жылда 5 июльда башланып, 23 августда Харьковну алыу бла бошалганды. Кызыл аскерни бу кызауатда хорламы уллу стратегия магъананы тутханды: ол Уллу Ата журт урушда, саулай Экинчи дуня урушда да, халны тамыры бла тюрлендиргенди. Совет аскерле, кючлю гитлерчи дивизиялары алгъа ёшон уруп келгенлерин тохтатып, артка туракълап башларча этгендиле.

Курск тийресинде фашист аскерлени уаатыну уллу халкъла аралы магъанасы да болганды. Совет Союзну даражасы бийикге кётюролгенди. Кюнбатыш Европаны кыралларында гитлерчи ууулачулагъа кыжау кюреш жангы кюч алганды. Ала Германия ахыр онгуна таанганын билген эдиле.

Бу кызауатда вермахт, кёп солдатын бла техникасын тас этип, алай алгъын ууулачкан жерлени кючтен чыккандырмаз ючюн кыты корешгенди. Атышыу жерде, кёкде да барганды. Анга кытышкан солдатла арда эсгергенлерича, топ окъла, бомбала, гранатла чачылгъан, пулемёт, автомат атылгъан тауушла, бирге кюшулуп, тегерекни гюрюлдете эдиле.

Жаланды бир кюнню ичинде, 1943 жылны 12 июльда, эки жанындан да 1500-ден артык танк Прохоровка элини кытында, бир тар жерликте, кыты сермеш бардыргандыла. Ма алайда совет танкчыла, техника, адам саны бла да кёп керге кючлю болгъан душманга онг бермей, ёмюрлюк махтау алгандыла.

Фельдмаршал Манштейн Курск дугада немислиле бардыргъан операциягъа былай багъа бергенди: «Ол оюлганы бла бизни Кюнбатышда кыалыр умутубуз юзюлгенди, анда хорлатханыбыз совет аскерлерге алгъа барыргъа жол ачханды...».

Курск сермеш Экинчи дуня урушда бек уллуладан бирине саналганды. Эки жанындан да анга 4 миллиондан аслам адам, 69 мингден артык топ бла миномёт, 13 мингден озгъан танк бла САУ, 12 минг чаклы самолет кытышдырылгандыла. Ол кызауатда вермахтны 30 дивизиясы, ол санда 7 танк дивизиясы, уаатылгандыла. Немисли аскер 500 миң адамны, 1500 чаклы танкны, 3000 топ сауутун бла 1700 чаклы самолётун тас этгенди.

Кызыл Аскерни кыранчалары да аз туюл эдиле: 860 мингден

Зокаланы Къонакбий.

Биттирлыаны Солтан.

Гажонланы Солтан-Хамит.

Залийханланы Магомет.

аслам адамы, 6 мингден артык танкы, 1600-ден аслам самолёту жок этилгендиле.

Совет аскерчилени бу сермешде этген жигитликери, Ата журт ючюн жанларын окъуна берирге хазыр болгъанлары дуняны кезиулю керге сейирге кыалдырган эди. Жюз мингден артык адам сыйлы орденле эмда майдалла бла сауғалангандыла, 231 аскер-

зыл майданда параддан танк экипажы бла тюзонлей фронтха кетгенди. Аны механик-водители болуп тургъан **Атмырзаланы Магомет** бла бирге Курск сермешде эки «тигрны» бла бир топну жок этгендиле. Экиси да Кызыл Байракны орденлери бла сауғалангандыла.

Танк батальонну командири гвардияны капитаны **Зокаланы**

айтылык танк сермешге кытышханды. «За отвагу» майдал бла эки керге сауғаланганды. Ата журт урушну 1-чи эм 2-чи даражалы орденлерине тийишли кёрюлгенди.

Танк взводну командири лейтенант **Гажонланы Солтан-Хамит** Курск дугагъа Сталинграддан келген эди. Сынаулу танкчы гитлерчилени отлукъ сакланган уллу орунларын жандырганды. Оланы ахыр сермешти болганды.

Биттирлыаны Солтан уста мараучу эди. Танкла бла атышыну кезиулюнде ол фашистлени топларындан экиси, таша жерден от ачып, бизни танкларыбызны тыйып тургъанларын эслеп, кесинитанкы бла терк кыармашып, эки топну да малатханды, алайда бир «Фердинандны» бла бир зенитканы да жок этгенди. «За отвагу» эмда «За боевые заслуги» майдалла бла сауғаланганды.

Тасхачы взводну командири **Орусбийланы Ануар** 280-чи жау аскер дивизияны кыаумунда кытышханды Курск сермешге. Анда ауур жаралы да болганды. Аны ёлген сунуп, кыарындаш кыабырлагъа элтип бара тургъанлай, сау болгъанын эслеп, госпитальгъа элтген эдиле. Анда Ануар тогуз ай жатып чыккъанды.

Зокаланы Башчыны жашлары Келет бла **Хамза** да кытышхандыла бу айтхылык сермешге. Келетни расчёту «Адольф Гитлер» атлы танк дивизия бла кызауат баргъан жерге тюшгенди. 12 июльда ала юч танкны кюйдоредиле, экинчи кюн а – экисин. Алай ючюнчю кюн, расчёту адамлары кырылып, Келет кеси да ауур

жаралы болуп, госпитальгъа тюшеди. Андан чыккъандан сора фронтха кыайтады, уруш жолла бла Сталинграддан Польшагъа дери жетгенди. Ата журт урушну экинчи даражалы, Махтаулыкъну уа ючюнчю эмда экинчи даражалы орденлери, «За отвагу», «За оборону Сталинграда» майдалла бла да сауғаланганды.

Хамза уа фронтха кеси тилеп кетгенди эмда 7-чи армияны кыаумунда комендан ротаны командири болуп кыулукъ этгенди. 1943 жылда анга гвардияны капитаны деген чын бередила. 7-чи армияны командири Хамзаны батальонну командирине салыр мурад бла кесине чаккъырып, Зока улу ары бара тургъанлай, топ окъ кыатында чачылып, алайда ёледиле. Этген жигитлиги ючюн Кызыл Жулдузну, Кызыл Байракны, Ата журт урушну биринчи даражалы орденлери бла сауғаланганды.

Бронебойщик **Хочуланы Магомет**, жау аскерчи **Айтекланы Хажамат** да Курск сермешге тири кытышхандан бирлери болгъандыла. Кызыл Жулдузну эм Ата журт урушну биринчи даражалы орденлери эмда кёп майдалла бла сауғалангандыла. Курск сермешге кытышкан таулу жашла, сёзсюз дагъыда болмай амалы барысыны да атларын айтмайбыз. Аллаила болгъанларын билгеннигиз бар эсе, редакциягъа жазарыгъызы тилейбиз.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

чи «Совет Союзну Жигити» деген атха тийишли болганды.

Курск дугада таулу жашла да, жан-кыан аямай, уруш этгендиле. Танклары атычу топ расчёту командири тамата сержант **Къудайланы Шамшудин**, нёгерлеринден бири да кыалмагъанда да, топ окъланы беруичю, жерлеучю, мараучу да жангыз кеси болуп, душманны юч танкны кюйдоргенди. Ол жигитлиги ючюн Кызыл Байракны ордени бла сауғаланганды.

Залийханланы Магомет Кы-

Къонакбий да Прохоровканы кыатында фашист тигрле бла биринчи тобешгенди. Анда ауур жаралы да болганды. Иги болгъандан сора уа, фронтха кыайтып, жигитлигин кёргозгенди, Кызыл Байракны, Кызыл Жулдузну, Ата журт урушну биринчи эм экинчи даражалы орденлери бла сауғаланганды.

Уяналаны Алим фронтха 17 жылдында кеси тилеп кетгенди. Танклагъа кыжау топну командири болганды. Прохоровкада

Митинг

Асыралгъанлагъа баш ургъандыла, эсгертмеге гюлле салгъандыла

Кёп болмай Атажукнода «910» бийикликде, Уллу Хорламы 76-жылдыгына жораланып, митинг болганды. Анга Бахсан району администрациясыны, Россейни ДОСААФ-ны КЪМР-де бёлюмюню, «Боевое братство» битеуроссей жамауат организацияны, 115-чи кавалерия дивизия атлы излеу отрядны келечилери, кадетле, юнармиячыла эм башхала да кыатышхандыла.

ДОСААФ-ны республикада таматасыны орунбасары Михаил Кирипичников Уллу Хорламы келтирер ючюн жанларын кыанларын аймагъанлагъа сый берирге келгенлеге ыспас этгенди. Бу белгили бийикликде Кызылбурунну жерлери ючюн уллу сермешле баргъанларын, совет аскерчиле ахыр тылпыларына дери кызауат этгенлерин да айтханды.

Ызы бла Бахсан району администрациясыны орунбасары Андзор Ахобеков, айтылгъан

сёзлеге кыошула, Биринчи Кызылбурун эли кыорулагъанла ёсе келген тёлюге ахыу юлго болгъанларын, жаш адамла аланы унутмай эслеринде тутаргъа кереклисин да чертгенди.

1942 жылны август айында немис-фашист аскерле, Пятигорск шахарны кууршалал, Нальчикни, ызы бла уа саулай Кавказы алыгъа ашыккъандыла. Болсада Совет аскерчиле, «910» бийикликде аланы жолларын кесип, иги кесек заманын тыйып тургъандыла. Ол кюнлени кюйсозлюгюн биюгюнлюкде излеу ишле да ачыккъайдыла.

Митингни ахырында жыйылгъанла Уллу Ата журт урушда жоулгъанлары эсгертмесине гюлле салып, бир такыйкыны шорт сноелип, сый бергендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

САБИЙЛИКНИ ТАТЛЫЛЫГЫ, АЧЫЛЫГЫ ДА

Ол Къазахстанны Талды-Курган областында Киров колхозда тууганды. Атасы Мамучиланы Магомет бла анысы Чочайланы Маруся улуу юйор ёдюр-гендиле – беш жаш бла эки кызы. Бу эки адам, сюрюн кыйынлыгын толусунлай татып, халаллай, жарыклай кыалгандыла. Юйор тамата оюнч жылны Хабазда химзаводда ишлеп, саулугун тас этип, дунясын замансыз алышканды. Аны бла унутулмазлык бушуу кыйганды ёсе келген сабийлери жюреклеринде. Аналары Маруся, атасы кечерни аллында мында ёлюп, сюрюнде анысы да ауушуп, жууук-ахлу кьолунда ёсген эсе да, алагъа аталык-аналык да этгенди.

Сабийледен бек хыпярлары, кеси жырла тагып, гитарада согуп, аланы айтып айланган Кемал болганды. Ол заманда окъуна аны артист хунери болганы белгили эди. Сёз ючюн, киногъа кьараргъа бек сыйюучу Кемал бир жол кече киногъа атасындан бугъуп бара, анга тубеп кьалады. Кьарангъа анга кесин билдирмез ючюн, акъсагъан кибики этип, башха ауаз бла салам берип, атасындан жуау да алып, анга кесин танытдырмай кеттени нёгерлерини арасында чамгъа айланган эди.

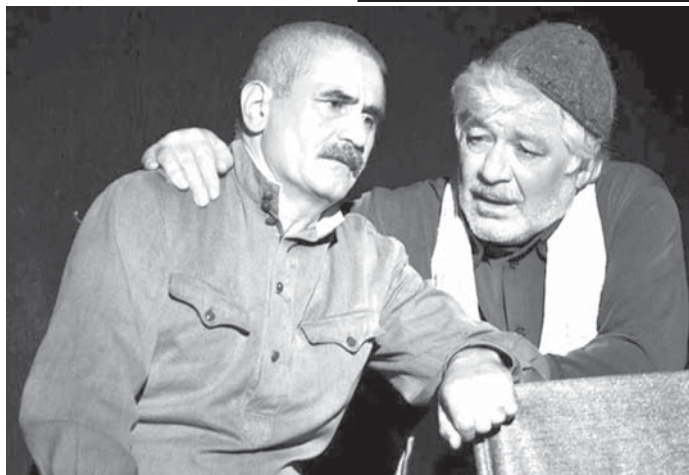
темпераменти ючюн. 4-чю курсда тепсеуден кьырал экзаменге да ол хазырлаганды.

Студияны студентлери дуня халкъланы тепсеулерин алгъанда, Кемалгъа бла Бачиланы Ахматха испан тепсеуле жетгендиле. Кемал «Соперницы» деген тепсеуно кёргозтгенде, факультетни деканы кьууангандан ачык жылагъан эди. Артда, дагыда тилеп, анга устазлары жангыдан кьарагъан эдиле. Ала: «Аперим! Аперим!» – деп

Эсе тутуу

Бу кюнледе Кьабарты-Малкьарны сыйлы артисти Мамучиланы Кемал тууганлы алтымыш беш жыл толады. Жарсыугъа, ол дунясын алышканды, алай аны таныгъанла сахнагъа керти кьуллук этген фахмулу артистни, драматургну журмет бла эсгеребиз.

ОЛ САХНАНЫ ЖАРЫКЪ ЖУЛДУЗУ ЭДИ

СЫНАМ ЖЫЙЫУ

Кемал Хабаз элде школну бошай тургъан заманда, 1973 жылда, ары жазычу, драматург Боташланы Исса келип, жангы малкьар театр студиягъа жашла, кызыла сайлайды. Сабийлени назму окъууанларына, тепсегенлерине, жырлагъанларына кьарап, аланы ичинден Кемалны айырады. Алай болмай да кьалай?

Алай бла ол Москвада ГИТИС-ге тошеди. Студиячылары ара шахарда, культураны ортасына тошуп, билимли устазадан дерс алып, белгили театрлагъа, концерт заллагъа, музейлеге, тюрлю-тюрлю кёрмочлеге жюрюп, айтылык артистлени таныгъандыла, аланы кёп затха юйренер онлары болганды. Анда окъугъан жылланы ичинде бизни жашла бла кызыла волейболдан факультетни чемпионлары болуп тургъандыла. Андан кетгинчи, ол спортда биринчилики кишиге бермегендиле ала. Окъууда да алай.

УСТА ТЕПСЕУ

Курсну тепсеуден устасы Улуу Ата журт урушну заманында оккупациягъа тошген Испанидан бизни кьыралгъа сабийлей келтирилип, мында ёсген Гонсалес Виолета Мамучиланы Кемалны айырма кёргенди, баям, каказ

«Тау артында тал жиялды»

кьайтаргъанда, Виолета Антоновна, чексиз ыразылыгын кёргозте, сохтасы Кемалгъа кесини кастаньетлерин саугъагъа берген эди, мени эсинге тут деп. Ол тепсеу Мамучиланы Кемалны битеу институтда даражасын кётюренине не сёз! Аны кьой, таулу жашны тепсеуле салыргъа режиссёргъа энтта да эки жыл окъургъа иш да чакьырган эдиле. Алай юйюне, журтуна тансык болуп тургъан Кемал ол затны хайырланалмагъан эди.

Ол сагъынылгъан кастаньетлени юсюнден а, аланы тилей, Мамучи улугъа Махмуд Эсенбаев адам жибергенди, артда кеси да тубегенди, бери келгенди. Алай санга устазынг жюрегинден этген саугъаны башхагъа кьалай узатхын? Ол кастаньетле юйюрге бек багъалы затха саналып сакъланадыла.

КЪУРАГЪАН СЫФАТЛАРЫ

Анда битеу дунягъа белгили устазланы сейирлик дерслерин алып, малкьар студия 1977 жылда Нальчикге кьайтып келгенди. Ол юч оюн – диплом ишле алып келгенди Москвадан: Шекспирни «Ромео бла Джульеттасы», Мольерни

«Дон Жуаны», Софоклну «Антигонасы». Кемал Ж-Б. Мольерни «Дон Жуанында» Сганарельни кьалай сейирлик ойнагъаны бизни тёлюно эсиндеди. Ол дагыда кёп сыфат кьурагъанды бизни сахнабызда: Мустай Каримни пьесасына кёре салынган «Ай тутулгъан кечед» – Акъетни, Занибекланы Зухраны «Ким терсди?» деген оюнунда – Ануарны, «Гошаях бийчед» – Шазны, К. Мухамеджановну «Манга алай керек эди» деген пьесасына кёре салынган

кере: «Гитче урлукъчукдан уллу терек ёседи дегенлей, аз затдан табылып кьалады жазарыгъынга тема, – деген эди ол. – Сёз ючюн, жолда бара, боха тапдын. Андан ары – сен минг тюрлю сагъыш, иш этерге боллукъса. Ма ол да жашау турмушубузну бир кесеги. Сахна кертиликни сюеди. Станиславскийни беш излеминден бек биринчиси – жашау кертиликди. Мен анга бойсунама».

Былай кьарасанг, Кемалны пьесасы ол айтханча жазылганды. Анга кёре Владимир Теуважуков спектакль салгъанда, жаратханла, экинчи кьараргъа излемегенле да болгандыла, не жашыруу. Пьеса жанр жаны бла комедиягъа саналса да, анда берилген тема – ичгичлик – кёп юйюрю тют этип баргъанын эсибизге алсак, бу оюн арада болжалгъа салмаз проблеманы кётюреди дерге керекбиз.

ЖАЗГЪАН ДА ЭТЕ, ЖЫР ДА АЙТА

Кемал Культура колледжде онбир жыл дерс бергенди: студентлени актёр усталыкыгъа, сахнада сёлеширге, кеслерин жюрютюрге юйретгенди. Юч диплом спектакль да салгъанды, аланы арасында – «Упрямая она у нас» бла Мольерни «Мещанин». Ол заманын эсге тошюре, Кемал: «Сахна кимни да тюрлендиреди. Кесими угъай, студентлерими юсюнде окъуна эслейме аны. Залда не бола тургъанын, ол сени ойнагъанынгъа жаратамыды, жаратмаймыды, санга ыразымыды, туюлюнюдо – артист ол затланы тини бла сезеди», – дей эди.

Дагыда Мамучиланы Кемал жазычулук иш бла кюрешгенди. Аны «Минги-Тау» журналда басмаланган хапарлары окъуучуну сейирсиндиргендиле. Сахнада салыргъа жарашдыргъан кезиулю пьесасы да хазыр эди.

Жыр бла уа Кемал, эсгеренибизча, эрттеден шуёх болганды. Аны бир жырдында былай сёзле бардыла:

«Сахнада жашайма,
Игини-аманы да
Сахнадан айтмама...» – деп, жашау турмушуна кёре.

Ол жырда артист ойнагъан жигитле анга дау айтадыла – ала керти жашау-гъа тошюрге сюедиле оюндан. Дагыда аллай бир жыры барды Кемалны – ол ойнагъан спектакльлени атларындан кьуралган. Сейир туюлюнюдо?!

ЖЮРЕКЛЕДЕ САКЪЛАНЫРЫКЪДЫ

Бюгюн, Мамучиланы Кемалны эсгере, аны келген жолуна кьарай, жашауунда жетишгенин, жетишмегенин да айтып жетишдирген кыйынды. Алай аны бек баш муратлары толгъандыла: артист болганды, юй бийчеси Байрамукъланы Аминат бла бирге жаш бла кызы ёдюргенди – Рамазан программистди, кызы Лиза психологду. Кемалны жашау нёгери Аминат, культура колледжини бошоп, ол жаны бла ишлегенди. Кемалны тудукълары жарытадыла ансыз юйюн.

Мамучиланы Магометни жашы Кемал, Кьабарты-Малкьарны сыйлы артисти, бюгюн бизни арабызда жокъду. Кыйын ауруу 2017 жылда августта аны жашау жолун юзгенди. Къайда айланса да, кыйысы сахнагъа чыккъа да, ол халкьыбызны атын иги бла айтдыргъан келечиси эди, культурабызны ёдюрюрге, айнатыргъа итинген сыйлы адамыбыз. Жаннет ахлусу болсун. Мен а сахнагъа чыккъанланы энчи, алгъадан бичилген жазыулары бар сунама.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ЭСЕПЛЕ

Сют алынуу кёбейткендиге

Россейни Эл мюлк министрине орунбасары **Джамбулат Хатуев** бизни кыралда кумалы сютлю малчылыккыны айнытыну юсюнден видеоконференция бардыргъанды бу кюнледе. Аны ишине КъМР-ни эл мюлк министри **Хасан Сижажев** да кыатышанды.

Кенгешде айтылганыча, шёндюго техника эмда технологияла жаны бла онгла малчылык продукцияны чыгарууга иги себеплик этедиле. Ахыр он жылны ичинде саулай кыралда сютлю малчылык

бла кюрешген эки мингден артык мюлк жангыртылганды. Этилген мадарланы хайырындан алада кечинирге боллук тууарланы саны кёп кыалмай сегиз жүз мингге кёбейгенди. Бир ийнекден саулгъан сютню ёлчми да, орта эсеп бла алып тергенде, 25,6 процент кыошанды.

Бизни республикада, Шимал-Кавказстандан билдиргенлерине кёре, быйыл биринчи июльга 272 минг тууар бар эди. Озгъан жылны ол кезиуге кёрюмдуюсуну бла тенгешдир-

генде, ёсом 0,3 процент болгъанды. Сагъынылгъан ёлчмеден 136,2 минги ийнекледиле (+2,7%).

Быйылны биринчи жарымында битеу да 235,8 минг тонна сют саулгъанды. Ол да 3,6 процент кыошанды. Былтырны биринчи жарымында бир ийнек 3236 килограмм сют берген эсе, быйылны тийишли кезиунде ол 3741 минг килограммга жетгенди, деп билдиргендиге республиканы Эл мюлк министрствосундан.

ИТИНИУЛЮК

Тамблагы кюнню сагъышын этгенле

Жашау бир жеринде турмайды. Жангы технологияла чыгъа барадыла. Бир жыйырма жыл мындан алгъа ким биле эди интернет дуняны бийлеп кыорат деп. Хурун телефонну бир-эки кнопкасына бармагы-

юйюнде орналынды, адамлары да бет жарыккылы тубейдиле. Таматасы Нагоева Радимады. Кёп жылладан бери ишлейди мында. Коллективни асламысы орта жыл санлы адамладыла.

кёп келедиле. Ала да школда берилген дерслерине мында жууап излейдиле.

Библиотекада компьютерле да бардыла, керек кыагытланы кёчюрюп да бередиле. Болсада мында ишлегенле жаш тёлону китапха эс бурдуртурча амалланы излейдиле. Аны ючюн устазланы, школчуланы чакырып, назму окъууда, хапар айтыуда эришмиле кырайддыла.

Миллет жазуучуланы китапларына да уллу эс бурулады мында. Аланы юбилейлерине аталып жыйылыула боладыла, бир-бирлери бла уа тубешиуле да кырайддыла. Кёп болмай белгилы жазуучу, КъЧР-ни халкь поэти Додулары Аскерни да чакырып, окъучула бла жууугуракъ шагъырей этгендиге. Аллай тубешиуле кёпге дерри эсде кыалгъанлары уа сёзсозду.

Ата журтха сыймекликге юйретиуге аталгъан тубешиуле да боладыла Бахсан районну библиотекаларында. Анда да жаш тёлону назмула окъуйдула, аскер жырла айтадыла. Мындан арысында уа жангы китапланы презентацияларын кыуарга акыллары да барды.

Бу амалла барысы да адамланы китапха эс буруларына себеплик этерле деп ышаныулыкдула. Китапхананы ишчилери аны ючюн кюрешедиле да, ахшы мурастары толсунла.

ОСМАНЛАНЫ Жыйса.

ынгы азчык жетдирсенг, не соруунга да жууап келип кыалкыды. Аллай сылтауланы хаталарындан арт кезиуде библиотекага келип, окъурга китап алгъанланы санлары аздан-аз бола барадыла. Алай болгъанлыкка, ала ишлерин тохтатмагъандыла.

Быланы барысын да айта келгенми, бир-бир библиотекаланы ишчилери, адамланы жүреклерине китап окъууну сингдирир ючюн, тюрлю-тюрлю амалла кыуаргъанларын билдирирге излегенлигимди. Кёп болмай Бахсан районну ара библиотекасында болама. Ол район администрацияны

Радима билдиргенге кёре, районда онтёрт эл библиотекала ишлейди, алада битеу да 415 минг китап барды. Ала хар бири да темаларына кёре тапкалада ариу тап жыйылыдыла, китап сора келген излегенин терк табарча.

Районда жашагъанладан 30 процентге жууук адам жылга бир кере библиотекага келип, окъурга китап алады. Абаданла тарых, адет-тёре жаны бла байламлы чыгъармаланы сюедиле, жерлеш авторланы китапларын сорадыла. Жаш тёлону асламысында фантастиканы сайлайды. Анга ол сейирди. Бери школчула да

БИЛИМ

Математиканы энчиликлерине тюшюне

«Антарес» деген билим беру арада олимпиадалы математикадан смен бардырылып бошалгъанды. Анга 6-8 классланы окъуучулары кыатышхан эдиле.

Дерсле бу айны аллында башлангандыла, тогуз кюнню ичинде бардырылгандыла.

Конкурс айыруулага 400-ден артык адам кыатышханды. Аланы жетишимли ётгенлени саны 80 болгъанды. Сагъынылгъан кезиуде сабийле «Кюн шахар» академияда окъугъандыла, жашагъан да анда этгендиге.

Саулай айтханда, алагъа ма-

тематикадан билим 84 сагъатны ичинде берилгенди. Сабийле эки олимпиаданы ётгендиге, ол проект хазырлагъандыла.

Кавказны математика арасы эмда Адгегя республиканы математика школы бу ишге себеплик этгендиге.

Бизни корр.

Видеоконференция

Жангы объектлени

болжалында эм чурумсуз

РФ-ни Экономиканы айнытыу министрствосуну СКФО-да кырал программаланы тындыруу жаны бла департаментини башчысы Камиль Бексултанов «Шимал Кавказ федерал округну айнытыу» деген федерал проектни чеклеринде не мадар этиле тургъаныны юсюнден видеоконференция бардыргъанды бу кюнледе. Бизни республикадан аны ишине Правительствону Председателини биринчи орунбасары Сергей Говоров, экономиканы айнытыу министр Рахайланы Борис, «КъМР-ни айнытыу Корпорация» АО-ну башчысы Чочайланы Ахмат кыатышхандыла.

Ол проектни хайырындан бизни республикада кыаллай ишле этилгенини юсюнден Сергей Говоров хапарлагъанды. Ол санда Ново-Ивановское элде жангы школ барды. Бу кюнлеге

объектде битеу кыурулуш-монтаж ишле тамамлангандыла, аны хайырланууга алгъандыла. Алай бла келир айны биринчисинде мектеп эшиклерин ачарыкды. Белгилеп айтханда, анга бир кезиуде 440 сабий жюрюрча онгла кыурулгандыла.

Видеоконференцияда Бахсан шахар округда скважина этиле тургъанын, Кыашхатауну бла Аушигерни арасында суу быргы орнаылгъанын эмда кинчисинде аллай сетни жангыртуу ишлени да сюзгендиге. Объектлени барында да болжалындан кеч кыалмай мадар этиледи, бары да жууук кезиуде битерикдиле. Правительствону Председателини биринчи орунбасары ышандыргъаныча, алай болурана бир тюрлю чурум жокъду.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Кёрмюч

«Из глыбны веков...»

Бурунгузу хазналары кёрюрге сюемисиз?

КъМР-ни Миллет музейинде «Къабарты-Малкъарны археология хазнасы» деген кёрмюч бардырылады бу кюнледе. Аны тарыхны эмда культураны эсгертемелерин кыоруула жаны бла Битероссей жамауатны жержерли бёлюмю кыуаргъанды. Материалланы Кавказны археологиясыны институту, КъМР-ни гуманитар тинтиле институту, «Наследие» кырал предприятие бергендиге.

Экспозицияга республикада башха-башха жыллада бардырылгъан экспедицияланы кезиунде табылгъан экспонатла бардыла. Анда таш, темир-багыр эмда темир ёмюрледен: кьобан, майкоп культураладан, скифлени кезиунден бери сакълангъан артефактланы кёрюрге боллукъду.

Эсге сала айтсакъ, Кичибалыккада Къырал Эрмитажны экспедициясы ишлей турады. Анда ала бизни эрага дери 6-8 ёмюрледе кыурулгъан кьобан-скиф шиякыны тинтедиле. Ол жерде табылгъан затла, ол санда жезден этилген бёрк, бууунлыкка, садакь окъла, бел баула да.

Быладан сора да бардыла кыарарык затла. Озгъан ёмюрде тинтилген кешенеледе табылгъан да.

Кёрмючде ара жерни республиканы тийресинде ишлеген археолог алимлени суратлары аладыла. Бу иш кеси да 15 августда белгиленген Археологуну кюнне жораланады, 25 октябрьге дери бардырыллыкды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

ЁРЛЕУ

Диабет ассоциацияны келечилери – Минги тауну төппесинде

Россейни диабетден аурганланы ассоциациясыны келечилери Минги тауга ёрлендиле. Аланы араларында Москвадан, талай региондан диабетни биринчи тюрлюсюнден аурганла, Эндокринологиядан илму медицина излем араны специалисттери, врачла-эндокринологла болгандыла. Ёрлеуно ала инсулин ачылганлы 100 жыл толганына жоралагандыла, нек дегенде аны хайырындан саусулзаны жашауларын тюрлендирген магналаны тинтиуле этилгендиле.

Кьонакыла бла республиканы саулык саклау министри Рустам Калибатов, баш эндокринолог Инна Шихалиева, медицина организацияланы келечилери тобешгендиле. Ала эндокринология жаны бла кеп башха регионлага да магналаны проблемаланы сюзгендиле. Араны специалисттери жер-жерли эндокринологла бла терапевтлеге вебинарла бардыргандыла, алада инсулинотерапия, аурганлагы

кьаллай аш-азык иги болугу, диагностика, багыу бла бла байламлы соруулары кетюргендиле.

Минги тауга кьалай ёрленгенлерини юсюнден ала ассоциацияны Интернетде сайтында жазгандыла. Юч кюнню хауага юйренгенлеринден сора жолоучула Пастуховну кьяяларына дери 4600 метр бийикликке келгендиле. Алай бла сахар диабетден аурганла, башха-башха жыл санда, физкультура жаны бла хазырлыклары

бирча болмаган адамла, чурумлагы кьарамай, маршрутларыны ахыр жерине дери жеталгандыла эм алай бла бу диагноз жетишимлеге чырмау этмегенин кьорюзгендиле. Кесини сайтында ассоциация Кьабарты-Малкьарны Саулык саклау министерствосуна, Элбрус районну ара больницасына бла гидлеге этген себепликери ючюн ыразылыклары билдиргенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ТИНТИУЛЕ

Агъачлагъа бютюн сакъ болурга чакъыргандыла

Рослесхозну комиссиясы Юг федерал округда агъач мюлк Департаментни келечилери бла бирге бизни республикада кьырал власть органла кеслерини ишлерин кьалай бардырганларына кьарап чыкыгандыла бу кюнде. Сёз мында ала агъач мюлкде не мадар этгенлерини эмда кьырал алагы аллай ишлени тамамларга деп берген ахчаны кьалай хайырланганларыны юсюнден барады, деп билдиргендиле КьМР-ни Табийгат байлыкыла эмда экология министерствосундан.

Алай бла ахыргы кенешни сагъынылган Департаментни башчысы Пётр Костенич бардырганды. Анда министерствону ишини эсеплерин сюзгендиле, агъачланы от тюрлю

уден саклау жаны бла кьатыракъ болурга чакъыргандыла.

Пётр Костенич КьМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий эмда аны биринчи орунбасары Сергей Говоров бла да тобешгенди. Мусук улуну ол Табийгат байлыкыла эмда экология министерствода бардырылган тинтиулен эсеплери бла шагырейлендиргенди. Ушактын кезиунде, жангы законла чыкыган сагъатда Кьабарты-Малкьарны агъач мюлкюн айнытууну юсюнден да селешингенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

КОНКУРС

Стеланы проекти жарашдырыллыкды

КьМР-ни Кьурулуш эмда жашау журт-коммунал мюлк министерствосу бизни республиканы бла Ставрополь крайны чегинде стела ишлер умудта архитектура конкурс

бардырады. Анга дизайн эмда архитектура бла уста кюрешгенлени, тийишли ВУЗланы окъуучуларын кьатышырга чакъырадыла.

Аланы жыл санларына неда кьураыкъ проектлерини санына бир тюрлю чек салынмайды.

Ишлеге кьараганда, анда архитектура концепцияны энчилигине, ол тийреге келишгенлерине баш магына берилликди. Проектде республиканы маданият байлыкыны, кепжиллык тарыхыны белгилерин хайырлангырга боллукъду.

Конкурсда хорлаганнга 50 минг сом берилликди.

Ишлени алыу быйыл 15 октябрьге дери барлыкды. Конкурсну эсеплери кьачан эмда кьайда чыгырыллыкды арда белгили боллукъду. Жюриге Кьурулуш эмда жашау журт-коммунал мюлк, Культура министерстволаны, архитекторланы эмда суратла ишлеучолерини Союзларыны, башха жамауат биригулен келечилерин чакъырырга дейдиле. Соруулары болганла бу номерге бла селешсинле: +7 (8662) 40-36-14, 40-89-24, 48-88-84.

Бизни корр.

Дзюдо

Алтын майдал олимпиада саугага кёллендиргенди

Кьабарты-Малкьардан дзюдочу Ролан Кунижев (73кг.) Европаны дзюдодан чемпионатында хорлаганды. Эришу Ригада бардырылганды.

Финалга дери жерлешибиз Литвадан, Германиядан, Польшадан бла Словениядан спортчуланы озганды. Ахырында Сербиядан Душан Грановичден да кюлю болганды. «Бу майдал бютюн кьадалып ишлерге, олимпиада саугага айтинирге кёллендиреди. Быйыл кесими кюниорланы араларында сынап башларыкыма. Латвияда кьаршы спортчула бла тобешуле кьыйын ётгендиле деп айталлык тюрлюме, баям, ол кесими чемпионатха тынгып жарашдырганым, тренерлериме тынгылаганым бла байламлыды», - дегенди Ролан.

Дзюдочуну спортну халкы-

ла аралы устасы, Россейни чемпиону, Европаны чемпионатларыны призёру, тренер Залим Гаданов юйретеди.

Эсигизге салайыкы, алгьаракълада бу эришуде Нальчикни дзюдодан олимпиада резервлы спорт школундан Мисирланы Исмайл алтын майдалны алганды.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Адам эм закон

Бузыкълукъ ачыкъланады

Элбрус районда биреуну видеорегистраторуна жолну терс жанына чыгып бара турган автомашина тюршгенди. Ол а эм кьоркьуулу бузыкълукъга саналады, дегендиле МВД-ны КьМР-де пресс-службасында.

Видеода Жанхотиягъа кирген жерде акъ машина жолну терс жанына чыгып бара турганы шарт кёрюнеди. Элбрус районну автоинспекторлары ол адам ким болганын тохташдыргандыла: ол 62-жыллыкъ кишиди, анда жашайды. Аны инспекцияны бёлмюне чакъыргандыла. Полицияны майору Оракъланы Рустам ол этген бузыкълукъ кьалай уллу хата-палакъла келтирирге боллукъун анылатханды. «Видеорегистратор тюршурген машинаны ичинде сабийле да бар эдиле. Не бек да ашыгыу

адамны жашаууну багъасын тутмайды», - деп чегтенди Оракъланы Рустам.

Бузыкълукъ этген инсанга автоинспекторла КоАП-ны 12.15 статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде административ материал жарашдыргандыла. Аны ючюн ол адамга 5 минг сом тазир салынырга боллукъду неда аны правасын 4-6 айга сыйырылкъдыла.

Хурметли водителъле! Жоллада жюрюуде жорукълага бузыкълукъ этмей бир авария да болмайды. Кесигизни саулугъугъугъа, жашауугъугъа сакъ болугъуз. Жолда ДПС-ни машинасы неда камерала болмагъанлыкыга, сиз этген бузыкълукъну суратха неда видеога башхала да тюршюрюрге боллукъдула – аны да эсде тутугъуз.

Низамсызлыкъ

Иесиз самокатла

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны келечилери шахарда УМВД-ны инспекторлары бла бирге алгьаракъда рейд бардыргандыла. Аны кезиунде законсуз орнатылган неда турган объектле изленгендиле. Алай бла эркинлик берген документлери болмаган 59 электросамокат

табылганды. Аланы ташагы кетерирге тюршгенди.

Энди уа бир айны ичинде бу затланы иеси, администрацияга барып, аланы кьайтарырга заявление жазарга керекди. Ол этилмесе, бу затланы кьурутуп кетерликдиле.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

СОТТАЛАНЫ Адилгерий

ТИЙИШЛИ САУГЪА

Чам хапар

Бекмырзаны он сабийи барды. Алагъа кесин, юй бийчесин кыош-сакъ, онеки боладыла. Хар бирини жыл сайын туугъан кюню болады. Тюз аман акъылгъа этгенча, экиси бир айгъа тыошген тюбемейди. Аман тили адамлагъа тынгыласанг, аны Бекмырза билип этгенди, дейдиле. Сора бирини айны башына, башхасыны уа айны аягына, адамла ахча алгъан замангга, тыошореди, дейдиле. Аны, Аллах болмаса, киши биллик тыюлдо.

Бекмырза кеси кыызгъанч адам тыюлдо, аны себепли ол бир заманда да саугъа сакъламайды. «Мени тенгим

мени ююмде керюнесе да тамамды. Къалгъанланы уллу саугъаларындан эсе, сен ичинде къртуру бла бир кыоз келтирсенг игиди.

Директор кеп тыхырда да, Юсюп даз тынгылай эди. Алай бир жол ол таматасыны келюн алыр муратха кирди.

Директорну туугъан кюню эди. Бир уллу кыуанч болгъан сунар эдинг. Кими универмагга, кими алтын-кюмош тюкеннге жорта эдиле. Хар тюбеген Юсюпге:

– Сен барлыкъмыса? – деп сора эди.
– Айыпды, барыгъа керекди, – деп жууаллай эди ол да.

Узун столлагъа ариу акъ жабыула жайылып, аланы юслери да торлю-торлю ашладан, ичгиледен толуп тура эдиле. Жарык чыракъла да кез къамата. Къонакъланы келиулеры бошалмай эди. Босагъадан атлагъан саугъаланы Мысырхангга тутурадыла. Сора эрин алгышлайдыла. Бек артда Юсюп келди. Ол директорну ююнде биринчи кере болгъаны себепли аны Бекмырза, бек сыйлы керюп, аллына кеси чыгып, юйге чакъырды. Аны къолтугъунда саугъаны да алып, юй бийчеси бла да саламлашдырып:

– Жаным, Мысырхан, бизни къонагыбыз бек ере къуллукъчуладан бириди бек адепли, намыслы адамладанды.

Алай Мысырханни кезлери Юсюпню кесинден эсе, аны келтирген саугъасына бек къарай эдиле. Бекмырза Юсюпню, ётдорюп, бек сыйлы жерге олтуртду.

Кече арасына дери къонакъла ичдиле, жаншадыла, жырладыла, тепседиле. Ахырында чачылдыла. Ахыр къонакъ босагъадан ташайгъанлай, Бекмырза, тюлкюча, къатынына айтды: – Келчи, бир къарайыкъ, тенгле бизни не бла кыуандыргъандыла? Барындан да бек Юсюпню саугъасын керюрге ыразы эдим.

Къатыны саугъаны ачды. Къалын къагытдан бир темир коробканы чыгарды. Аны ачып къарасала уа – мамукъну юсюнде бир кыоз.

Бекмырзаны эринлери къалтырадыла. Ол:

– Къ-къоз! – деп ынычхады. Къатыны, аны сындырып, андан да бек ахтынды:

– Ол да – кыуру...

мени эсинде тутсун ансы, аны саугъасы манга керек тыюлдо. Иш сырада тыюлдо, адепдеди. Чириген кыоз келтирсе да, бек кыуанчырыкъма», – деучюдо.

Ким да ангылайды, директорну кыуанчына келген адам бир чириген кыозну алып келмезлигин. Не этериксе, агъач – берюсюз, эл – телисиз болмаз дейдиле. Башха жерледе болгъаныча, Бекмырза ишлеген жерде да директорну жаратмагъан эки-юч адам барды. Ма, сёз ючюн, Юсюпню алайыкъ. Директор бла бирге ишлегенлеге аны сабийлерини туугъан кюнерини кыуанчына жылдан онеки кере барыгъа тыошеди. Юсюпден башха, анга бармагъан жокъду. Бир саугъа алалмазча, жарлы да тыюлдо.

Хар сабийини къурманлыгъын этип бошагъандан сора Бекмырза, Юсюпню кесини кабинетине чакъырып, былай айтычу эди:

– Не да болсун, халинг иги керюнемейди, аругъанынг затмы барды? Сен тыонене бизде нек болмадыңг? Бизни Мысырханни туугъан кюню эди. Келамгъанмыса? Къайгъырмаз. Чыгъар айны оналтысында ортанчы жашымы туугъан кюнюдо, келмей къалма, унутма. Сен саугъа ючюн къайгымы этесе? Ол керек тыюлдо. Сени сыфатынг

Билдириу

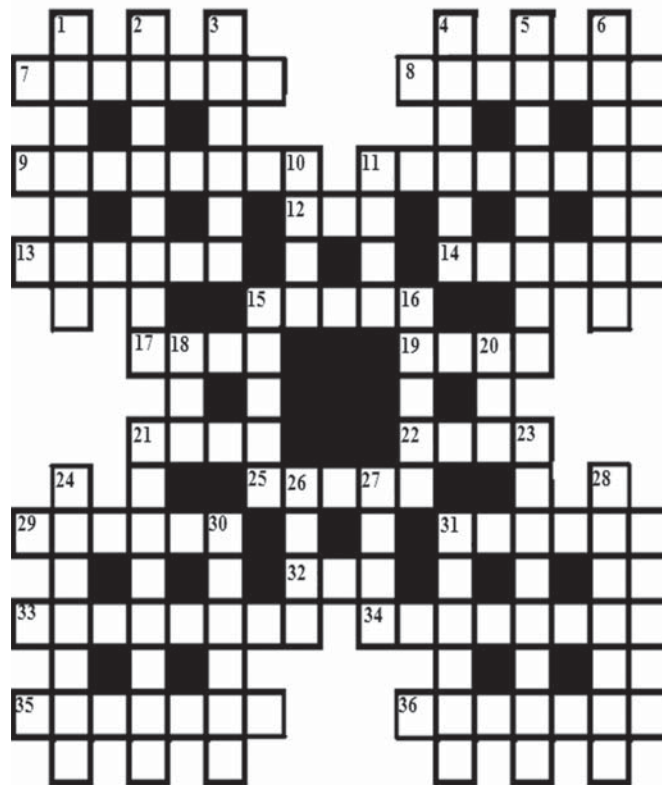
Иш излегенлени эслерине

Къабарты-Малкъар Республиканы Федерал почта связыны управлениасына **грузчикле, сортировщикле, клиентле бла ишлерча операторла, почталонла** да керек боладыла. Иш хакълары 12 800 сомдан 16 000 сомга дериди. Анга ай сайын 10 эмда 20 про-

цент премия къошулады.

Ише кирирге сойгенле **Нальчик шахарда Шогенцукво орамны 14-чю юйюню 4-чю къатысыны 2-чи кабинетине** келсинле неда бы телефон номерге селешсинле: **8(8662) 42-36-18**.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Буу. 8. Сакълаучу. 9. Бодуркъу. 11. Бир затха хата этиу. 12. Сау кыюйдан этилген таулу азык. 13. Жауундан сора жер алай болады. 14. Нальчик тийресинде эл. 15. Жилек. 17. Музыка харф. 19. Иги деген сёзю синоними. 21. Сабий. 22. Жауундан сора келген суучук. 25. Ерей, кесимлей тургъанлай кыуруп къалган терек. 29. Эски таулу жырланы эжиулери. 31. Этген ишинге бийик багъа берген сёз. 32. Таулуны жаны тартхан жер. 33. Огъары Малкъардан жашлагъа алай айтадыла. 34. Тёзюмлюк. 35. Тансыкыкъдан

къыйналыу. 36. Омакъланыу.

ЁРЕСИНЕ: 1. Сабий оюн. 2. Адамны къарыусуз этген къртур. 3. Къудору. 4. Гара суу. 5. Таулу адам. 6. Гичте жаныуарчык. 10. Салкъын жер. 11. Бай деген магъанада жюрютюлген сёз. 15. Терек. 16. Гичте кемечик. 18. Жылтырауукъ халы. 20. Азияда бай адам. 21. Бек тынч, къыйналмай этилген иш. 23. Ырмах этиу. 24. Гыржынны ууакъ этиу. 26. Ишин иги билген адам. 27. Эки кыолуну бирге этсенг сыйынган. 28. Сен алыкъа эшитмеген хапар. 30. Чалынган жерде чыкыган жангы кырдык. 31. Докторгъа анда окъуйдула.

ГАЗЕТНИ 97-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Паранджа. 6. Къанбуз. 7. Алысын. 9. Талпы. 11. Накъут. 12. Кырыу. 13. Алакыулак. 20. Адабият. 21. Лыбыта. 22. Тылпы. 23. Адамлык. 24. Саууучу. 26. Такъмакчы. 30. Чырко. 31. Жаркъа. 32. Улутхачы. 33. Дугъум. 34. Алдау. 35. Ачыгъаууз.

Ёресине: 2. Абустол. 3. Жалаула. 4. Хантус. 5. Кыргыз. 8. Мархабатлы. 10. Мыстыкыулак. 14. Ахшылык. 15. Тамызык. 16. Къазан. 17. Уялы. 18. Алтай. 19. Жауун. 25. Экинди. 27. Атлаууч. 28. Чачылыу. 29. Саусуз.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенту бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГ УРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приемный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кыоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикте кере
19.00 сагъатда кыол салынады.
20.00 сагъатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульваланы Зульфия - жууаплы редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Геляланы Валентина (1,2,3,10-чу бетле), Баллиланы Феруза (4,9,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1217 экз. Заказ № 1858
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru